

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 26.11.2019 r.
COM(2019) 604 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Sprawozdanie roczne z 2019 r.

**w sprawie wdrażania instrumentów Unii Europejskiej na rzecz finansowania działań
zewnętrznych w 2018 r.**

{SWD(2019) 409 final}

Zobowiązania globalne

W kontekście przedłużających się konfliktów na całym świecie, strategicznych sporów między światowymi potęgami, zmiany klimatu i transformacji cyfrowej w naszych społeczeństwach, UE poszukiwała wielostronnych rozwiązań dla wspólnych problemów. W 2018 r. UE wykorzystwała wszystkie dostępne jej instrumenty i narzędzia polityczne, w tym środki dyplomatyczne, środki bezpieczeństwa, handlu, rozwoju i pomocy humanitarnej, aby zapewnić bardziej pokojową, zrównoważoną i pomyślną przyszłość.

UE wspiera dialog dotyczący wartości i ogólnoswiatowych wyzwań z kluczowymi partnerami na całym świecie. Pokój i bezpieczeństwo, prawa człowieka, równouprawnienie płci oraz wsparcie dla kobiet mają zasadnicze znaczenie we wszystkich dziedzinach polityki UE. W niniejszym sprawozdaniu przedstawiono wydatki UE na rozwój międzynarodowy, pomoc humanitarną, politykę zagraniczną i rozszerzenie w 2018 r.¹ oraz opisano, w jaki sposób UE, będąca największym na świecie blokiem handlowym i darczyńcą, poprawiła życie milionów ludzi w ponad 120 krajach.

W 2018 r. UE zainwestowała 74,4 mld EUR w oficjalną pomoc rozwojową, z czego kwotą 13,2 mld EUR zarządzała Komisja Europejska. Jest to więcej, niż reszta świata razem, i odpowiada ponad połowie łącznej kwoty globalnie przydzielonej na ten cel.

Silna pozycja UE na arenie międzynarodowej

UE kontynuowała wdrażanie globalnej strategii na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, wzmacniając obronę i bezpieczeństwo Unii i jej państw członkowskich.

W swoich międzynarodowych działaniach UE kładzie obecnie większy nacisk na szkolenia i wiedzę fachową w ramach budowania zdolności. Zgodnie z tym podejściem pierwsze budowanie zdolności w zakresie inicjatyw dotyczących bezpieczeństwa i rozwoju włączono do misji Unii w Republice Środkowoafrykańskiej, Mali i Somalii. Na wsparcie stabilności w regionie Sahelu przeznaczono 8 mld EUR. UE i nigerska prezydencja Grupy Pięciu na rzecz Sahelu zorganizowały w lutym konferencję państw Grupy Pięciu na rzecz Sahelu, co stanowiło ważny krok w przygotowaniu połączonych sił do stawienia czoła wyzwaniom, takim jak terroryzm, przestępczość zorganizowana, zmiana klimatu i wzrost demograficzny.

Unia Europejska promowała cyberbezpieczeństwo i łączność poprzez uruchomienie globalnego panelu technicznego (Global Tech Panel)², który pomaga w uzgadnianiu wspólnych rozwiązań w odpowiedzi na wyzwania związane z technologią.

Opublikowana w lutym 2018 r. strategia Komisji dla Bałkanów Zachodnich³ znacząco wzmocniła europejskie aspiracje tego regionu.

---

¹ Głównymi instrumentami uwzględnionymi w tym sprawozdaniu są: Europejski Fundusz Rozwoju (EFR); Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju; Europejski Instrument Sąsiedztwa (ENI); Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA II); Instrument na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju; Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka Instrument Partnerstwa; Instrument Współpracy w dziedzinie Bezpieczeństwa Jądrowego; Decyzja w sprawie Grenlandii; pomoc humanitarna; wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (WPZiB); pomoc makrofinansowa; Fundusz Gwarancyjny dla działań zewnętrznych (tj. upoważnienie EBI do udzielania pożyczek na rzecz państw trzecich i pożyczki w ramach Euratomu); Europejski Fundusz na rzecz Zrównoważonego Rozwoju; ochrona ludności UE; inicjatywa „Wolontariusze pomocy UE”.

² https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/62657/global-tech-panel_en

Osiągnięto znaczące postępy w realizacji najważniejszych elementów porozumienia paryskiego, Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, porozumienia jądrowego z Iranem oraz globalnego porozumienia ONZ w sprawie migracji. UE objęła również wiodącą rolę w promowaniu swobodnego i uczciwego handlu oraz we wspieraniu reformy Światowej Organizacji Handlu.

Bardzo ważnym punktem było zaangażowanie UE w Forum Polityczne Wysokiego Szczebla ONZ oraz Forum Finansowania Rozwoju, a oprócz tego UE ogłosiła odnowienie partnerstwa UE–ONZ w zakresie rozwoju. UE udzieliła również zdecydowanego poparcia dla reform systemu na rzecz rozwoju ONZ.

Realizacja Agendy 2030 i Europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju

Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 stanowi trzon polityki UE w zakresie współpracy międzynarodowej i rozwoju; w 2015 r. przyjęły ją wszystkie państwa członkowskie ONZ. Jest to plan na rzecz pokoju i dobrobytu dla ludzi i planety, który obejmuje 17 celów zrównoważonego rozwoju.

Europejski konsensus w sprawie rozwoju z 2017 r. określa wspólną wizję oraz wspólne ramy polityczne współpracy UE i jej państw członkowskich na rzecz rozwoju. Konsensus dostosowuje politykę rozwojową UE do Agendy 2030. Przyczynia się on do realizacji celów i zasad działań zewnętrznych UE określonych w Traktacie z Lizbony, a także wspiera globalną strategię na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej.

Sojusz Afryka–Europa

W 2018 r. UE utworzyła sojusz Afryka–Europa na rzecz zrównoważonych inwestycji i tworzenia miejsc pracy. Podejście to stanowi istotną zmianę w kontekście partnerstwa UE z Afryką. Sojusz opiera się na zobowiązaniach podjętych na szczycie Unii Afrykańskiej (UA) i UE w 2017 r. i ma na celu stymulowanie inwestycji, przyciągnięcie większej liczby inwestorów prywatnych, poszerzenie zakresu handlu, poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz wspieranie edukacji i podnoszenia kwalifikacji na potrzeby zatrudnienia. Zasady funkcjonowania sojuszu w radykalny sposób odchodzą od relacji darczyńca-odbiorca na rzecz partnerskiej równości⁴.

Wieloletnie ramy finansowe

W ramach przygotowań do kolejnych wieloletnich ram finansowych Komisja przyjęła w czerwcu 2018 r. wniosek dotyczący Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (ISWMR). ISWMR usprawni strukturę działań zewnętrznych UE i zwiększy elastyczność, spójność i skuteczność instrumentów finansowych. Przeznaczy również największą część środków na działania zewnętrzne UE, z budżetem w wysokości 89,2 mld EUR na lata 2021–2027. Trwają negocjacje z Radą Europejską i Parlamentem Europejskim⁵.

Lepsza współpraca z państwami członkowskimi UE

UE i jej państwa członkowskie wspólnie dążą do przyjęcia europejskiego podejścia do współpracy na rzecz rozwoju w ramach Europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju i celów zrównoważonego rozwoju. Główne cechy tego podejścia to wspólne programowanie, wspólne ramy wyników i wspólne

---

³ Wiarygodna perspektywa rozszerzenia dla Bałkanów Zachodnich oraz zwiększone zaangażowanie UE w tym regionie (COM(2018) 65 final).

⁴ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/factsheet-africaeuropeallianceprogress-18122018_en.pdf

⁵ https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf

wdrażanie. Do 2018 r. istniały 23 wspólne dokumenty programowe, a wspólne programowanie było w toku w kolejnych 17 krajach partnerskich.

Europejski plan inwestycji zewnętrznych

Europejski plan inwestycji zewnętrznych to ambitna inicjatywa ukierunkowana na zwiększenie inwestycji w całej Afryce i regionie sąsiadującym z UE, tak aby przynieść korzyści zarówno Europie, jak i krajom partnerskim. Celem planu jest ponadto przyczynienie się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju oraz rozszerzenie zrównoważonych inwestycji publicznych i prywatnych w rozwój gospodarczy i społeczny, z położeniem szczególnego nacisku na godną pracę. Oczekuje się, że dzięki wkładowi UE w wysokości 4,5 mld EUR do 2020 r. Europejski plan inwestycji zewnętrznych przyciągnie inwestycje o wartości 44 mld EUR.

Spójność polityki na rzecz rozwoju

UE uwzględnia cele współpracy na rzecz rozwoju we wszystkich obszarach polityki, w tym w Agendzie 2030, realizując w ten sposób proces „spójność polityki na rzecz rozwoju”. Ogranicza on do minimum sprzeczne cele i powielanie założeń strategii politycznych, zwiększając jednocześnie skuteczność współpracy na rzecz rozwoju. Ze szczególną uwagą traktowana będzie spójność między polityką UE w zakresie rozwoju zewnętrznego a unijną polityką przemysłową i polityką dotyczącą MŚP.

Globalny zasięg

Globalna strategia na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej wyznacza kierunek działań podejmowanych przez UE w odpowiedzi na globalne wyzwania. W tej sekcji omówiono, w jaki sposób UE wzmocniła swoją pozycję jako zjednoczony i wiarygodny partner. Podsumowano w niej również działania UE na rzecz zmniejszenia ubóstwa i zapewnienia zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym promowaniu demokracji, pokoju i bezpieczeństwa.

Afryka

UE i Afryka skupiły się na wdrażaniu wyników szczytu UA-UE z 2017 r., na którym UE wyraziła poparcie dla Agendy 2063 Unii Afrykańskiej oraz integracji gospodarczej kontynentu afrykańskiego za pośrednictwem kontynentalnej strefy wolnego handlu (ACFTA). Wszystko to połączono z utworzeniem Sojuszu Afryka–Europa. Odnotowano również postępy w zakresie promowania międzynarodowego zarządzania oceanami oraz Światowego paktu na rzecz środowiska, który określi luki w międzynarodowym prawie ochrony środowiska i instrumentach związanych z ochroną środowiska. Zrealizowano wiele inicjatyw na szczeblu kontynentalnym, regionalnym i krajowym (np. konferencja darczyńców na rzecz wsparcia przejścia do stabilnego, demokratycznego rządu).

Kontynuowano negocjacje w sprawie odnowionego partnerstwa z grupą państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku w ramach starań o pomyślne wykonanie umowy z Kotonu w 2020 r.

Region objęty procesem rozszerzenia

Strategia Komisji dla Bałkanów Zachodnich z lutego 2018 r. znacząco wzmocniła europejskie aspiracje tego regionu i ponownie potwierdziła przyszłość Bałkanów Zachodnich jako integralnej części UE. Na szczycie UE-Bałkany Zachodnie zorganizowanym w Sofii w maju 2018 r. przywódcy UE ponownie wyrazili jednoznaczne poparcie dla perspektywy europejskiej regionu, a partnerzy z Bałkanów Zachodnich ponowili zobowiązanie do realizacji tej perspektywy jako swojego trwałego

wyboru strategicznego. W kwietniu 2018 r. Komisja przyjęła roczny pakiet „rozszerzenie” i zaleciła otwarcie negocjacji z Albanią i Macedonią Północną w sprawie przystąpienia.

Za pomocą unijnego Instrumentu Pomocy dla Uchodźców w Turcji⁶ nadal udzielano wsparcia uchodźcom i społecznościom przyjmującym. Pierwsza transza środków finansowych w wysokości 3 mld EUR jest wydawana na realizację 72 projektów. W 2018 r. Komisja rozpoczęła zaciąganie zobowiązań w ramach kolejnych 3 mld EUR na lata 2018–2019.

Region objęty europejską polityką sąsiedztwa

W ramach europejskiej polityki sąsiedztwa UE nadal wspierała i wzmacniała stabilność, bezpieczeństwo i dobrobyt w swoim sąsiedztwie oraz rozwijała silne partnerstwa z państwami na wschodzie i południu.

Na wschodzie realizacja 20 oczekiwanych do roku 2020 rezultatów przebiegała sprawnie w 2018 r. Kontynuowane są prace z sześcioma krajami partnerskimi⁷, w szczególności w zakresie reformy sądownictwa i zapewnienia sprzyjających warunków dla społeczeństwa obywatelskiego. Gruzja, Mołdawia i Ukraina pracowały nad wdrożeniem układów o stowarzyszeniu, natomiast Komisja przyjęła jednolite ramy wsparcia dla Azerbejdżanu (2018–2020) oraz pakiet środków specjalnych dla Białorusi. Kontynuowano także przekazywanie pomocy humanitarnej dla Ukrainy. Komisja rozpoczęła również wdrażanie Kompleksowej i wzmocnionej umowy o partnerstwie między UE a Armenią z listopada 2017 r.

Na południu UE nadal wspierała program społeczno-gospodarczy i praworządność w całym regionie we współpracy ze wszystkimi krajami partnerskimi, dążąc jednocześnie do większej integracji w regionie Morza Śródziemnego. UE starała się również sprostać wyzwaniom humanitarnym i politycznym związanym z różnymi sytuacjami kryzysowymi, w szczególności w Syrii i Libii. Wiązało się to ze wspieraniem uchodźców syryjskich i społeczności przyjmujących (zwłaszcza w Libanie, Jordanii i Turcji) za pośrednictwem regionalnego funduszu powierniczego UE w odpowiedzi na kryzys w Syrii. Za pośrednictwem północnoafrykańskiego segmentu kryzysowego funduszu powierniczego UE dla Afryki Unia przyczyniła się do przeprowadzenia tysięcy wspomaganych, dobrowolnych powrotów i ewakuacji z Libii, a także do wdrożenia konkretnych środków ochrony osób wymagających szczególnej troski, będących ofiarami konfliktu, a równocześnie przyczyniała się do zwalczania nielegalnej migracji. UE i Tunezja uzgodniły priorytety strategiczne na lata 2018–2020, a UE przyjęła jednolite ramy wsparcia dla Algierii (2018–2020). Przygotowano pierwsze projekty priorytetów partnerstw zawartych z Palestyną i Izraelem, a plany działania zostały przedłużone o trzy lata.

Azja, Azja Środkowa i region Pacyfiku

W ramach dialogu Azja–Europa przeprowadzonego w 2018 r. przywódcy uzgodnili, że należy poprawić współpracę w zakresie handlu, bezpieczeństwa i środowiska. Ponownie wyrazili poparcie dla opartego na zasadach porządku międzynarodowego i otwartej gospodarki światowej.

Azja Środkowa jest słabo połączona z głównymi skupiskami ludności w Europie i Azji, a swobodny przepływ osób, towarów, usług i idei jest ograniczony. Fizyczna infrastruktura jest zazwyczaj niskiej jakości, a łączność cyfrowa jest słaba. Strategia UE dotycząca łączenia Europy i Azji na 2018 r. ma na

⁶ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/migration_en

⁷ Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdawia oraz Ukraina.

celu poprawę łączności w całej Azji Środkowej. Strategia ta wykracza poza infrastrukturę i obejmuje działania na rzecz usunięcia barier regulacyjnych w przepływie.

UE wykazała się aktywną obecnością w sektorze bezpieczeństwa i zaangażowaniem w Azji na szczeblu dwustronnym, regionalnym i globalnym; w dalszym ciągu angażowała się też w bieżące wysiłki dyplomatyczne na rzecz denuklearyzacji Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, zarówno poprzez rozmowy z partnerami, jak i sankcje. W Mjanmie/Birmie UE nadal udzielała pomocy uchodźcom z mniejszości Rohingya. Wspierała również wysiłki pokojowe w Afganistanie.

UE wspierała działania na rzecz promowania niebieskiej gospodarki i ochrony środowiska w ramach partnerstwa morskiego UE-Pacyfik, którego celem jest wzmocnienie odporności wysp Pacyfiku na zmiany klimatu.

Ameryka Łacińska i Karaiby

UE, Ameryka Łacińska i Karaiby odbyły posiedzenie ministerialne w lipcu 2018 r. i kontynuowały prace zmierzające do dywersyfikacji przyszłego partnerstwa, kładąc nacisk na handel, inwestycje, badania, innowacje, edukację, agendę cyfrową i wspólne wartości. Unijny regionalny instrument na rzecz rozwoju w okresie przejściowym stanowi odpowiedź na wyzwania rozwojowe, przed którymi stoją państwa przechodzące na wyższy poziom dochodów.

UE nadal wspierała realizację porozumienia pokojowego w Kolumbii, jednocześnie monitorując klimat społeczno-gospodarczy i polityczny panujący w Wenezueli, a także z całych sił dążąc do modernizacji układów o stowarzyszeniu z Chile i Meksykiem. UE starała się również doprowadzić do zawarcia układu o stowarzyszeniu z Mercosurem.

Prace na rzecz ochrony środowiska w ramach wspólnej przestrzeni badawczej UE-CELAC (Wspólnota Państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów) koncentrowały się na wspólnej pracy nad przekształcaniem bioodpadów, promowaniem badań na rzecz zrównoważonych miast i organizowaniem możliwości wymiany naukowców.

Cele zrównoważonego rozwoju

W 2018 r. UE wspierała realizację Agendy 2030 i określonych w niej celów, które zapewniają wspólne podejście do polityki rozwojowej. Na kolejnych stronach podsumowano wkład UE w realizację celów zrównoważonego rozwoju, w tym niektóre istotne wyniki działań i partnerstw finansowanych przez UE⁸.

#1 Koniec z ubóstwem

Skrajne ubóstwo zmniejsza się, ale niewystarczająco szybko. Bez szeroko zakrojonych zmian politycznych do 2030 r. liczba osób żyjących w skrajnym ubóstwie wyniesie 480 mln.

UE kontynuowała prace mające na celu wyeliminowanie wielu podstawowych przyczyn ubóstwa, w tym nierówności społecznych i niedostatecznej edukacji, opieki zdrowotnej i ochrony socjalnej. W szczególności UE pomogła osłabić związek między ubóstwem, konfliktami, niestabilnością i przymusowymi wysiedleniami. W 2018 r. wysiedlono ponad 68 mln ludzi – UE starała się zapobiec

---

⁸ Wyniki są rejestrowane głównie zgodnie z ramami wyników unijnej współpracy międzynarodowej i rozwoju oraz odnoszą się do wybranych interwencji finansowanych przez UE, które były w toku lub zostały zakończone w 2018 r.

temu, by przymusowe wysiedlenia stały się zjawiskiem długoterminowym, a jednocześnie pomagała wysiedleńcom zmniejszyć ich zależność od pomocy.

UE prowadzi 270 programów wsparcia budżetowego na 90 terytoriach, aby pomóc w zwalczaniu ubóstwa. Są one w pełni zgodne z politykami, priorytetami, celami i systemami krajów partnerskich, zgodnie z zasadami realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Wsparcie budżetowe UE w coraz większym stopniu koncentruje się na krajach o niskim dochodzie. Obejmuje to wsparcie krajów niestabilnych w odbudowie podstawowych funkcji państwa oraz poprawie ich odporności.

Jako główny uczestnik dwóch nowych Globalnych porozumień ONZ w sprawie uchodźców i migracji UE odegrała kluczową rolę w mobilizowaniu społeczności międzynarodowej do zajęcia się przyczynami ubóstwa.

Pomoc UE otrzymało **1,5 mln** migrantów, osób przymusowo wysiedlonych i członków społeczności przyjmujących (2018 r.).

#2 Zero głodu

Zjawisko skrajnego głodu narasta po latach spadku, głównie z powodu konfliktów, klęsk żywiołowych i zmiany klimatu. UE zwiększyła pomoc finansową na rzecz bezpieczeństwa żywnościowego o 14,7 % (2014–2018) i jest na dobrej drodze do wypełnienia swoich zobowiązań żywieniowych, ponieważ przydzielono już 71 % kwoty docelowej, wynoszącej 3,5 mld EUR, w wyniku czego do 2025 r. uda się zapobiec zahamowaniu rozwoju 4,7 mln dzieci.

UE i jej państwa członkowskie współpracowały ze swoimi partnerami w celu wyeliminowania wszelkich form głodu, częściowo poprzez promowanie zrównoważonego i odpornego rolnictwa, które może być potężną siłą napędową wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy i ograniczania ubóstwa. W 2018 r. UE uruchomiła 140 mln EUR na promowanie zrównoważonego rolnictwa.

Wsparcie UE otrzymało ponad **12 mln** osób dotkniętych brakiem bezpieczeństwa żywnościowego (2018 r.).

#3 Dobre zdrowie i jakość życia

Zdrowsze społeczeństwa są szczęśliwsze, bardziej produktywne i zamożniejsze.

Dlatego też UE i jej państwa członkowskie promują zdrowie we wszystkich obszarach polityki i działają we wszystkich sektorach na rzecz poprawy jakości, zasięgu i przystępności cenowej opieki zdrowotnej. UE nadal przekazywała 2,6 mld EUR przydzielone na środki ochrony zdrowia na lata 2014–2020. Komisja przeznaczyła 475 mln EUR na Globalny Fundusz na rzecz Walki z AIDS, Gruźlicą i Malarią na lata 2017–2020. Do 2018 r. środki te pomogły 11,5 mln ludzi uzyskać dostęp do ratującego życie leczenia HIV, pomogły zdiagnozować i wyleczyć 5 mln przypadków gruźlicy, rozdać 197 mln moskitier i wyleczyć 108 mln przypadków zachorowań na malarię⁹. Ponadto Komisja przyznała Światowej Organizacji Zdrowia dotację w wysokości 28 mln EUR na lata 2016–2018 w celu wsparcia programu partnerstwa na rzecz powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego, aby

⁹ https://www.theglobalfund.org/media/7741/corporate_2018resultsreport_report_en.pdf

poprawić koordynację darczyńców, skuteczność pomocy i systemy opieki zdrowotnej w 28 krajach partnerskich.

Dzięki wsparciu ze strony UE prawie **64 mln** dzieci w wieku 1 roku otrzymało komplet szczepień (2018 r.).

#4 Dobra jakość edukacji

Edukacja stanowi podstawę niezależnego, zdrowego i zrównoważonego stylu życia.

UE i jej państwa członkowskie wnoszą największy wkład w Globalne Partnerstwo na rzecz Edukacji wspierające szkolnictwo podstawowe w krajach ubogich i dotkniętych kryzysem. UE powiększyła obecną kwotę zobowiązań wynoszącą 375 mln EUR na lata 2014–2020 o dodatkowe 100 mln EUR. W maju 2018 r. Komisja wydała komunikat w sprawie edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów, w którym zaapelowała o skoordynowaną organizację pomocy humanitarnej i rozwojowej¹⁰. Priorytetami politycznymi nadal były: edukacja w sytuacjach nadzwyczajnych i zobowiązanie do niepozostawiania nikogo samemu sobie. W 2018 r. UE zwiększyła budżet na edukację w sytuacjach nadzwyczajnych do poziomu 8 % pomocy humanitarnej (tj. ponad 90 mln EUR).

UE kontynuuje realizację programu Erasmus+, w ramach którego pomaga krajom partnerskim zwiększyć możliwości kształcenia i zatrudnienia ich obywateli. W latach 2015–2017 ponad 120 tys. studentów i pracowników akademickich przemieszczało się między Europą a krajami partnerskimi w ramach programu Erasmus+. W 2018 r. w Tbilisi powstała pierwsza Szkoła Europejska Partnerstwa Wschodniego w ramach szerzej zakrojonych działań mających na celu zaspokojenie potrzeb edukacyjnych młodych ludzi w krajach objętych europejską polityką sąsiedztwa.

Dzięki wsparciu ze strony UE edukację rozpoczęło ponad **10 mln** dzieci (2018 r.).

#5 Równość płci

Kobiety i dziewczęta na całym świecie nadal doświadczają dyskryminacji i przemocy.

W 2018 r. Komisja przybliżyła się do osiągnięcia celu polegającego na wspieraniu równouprawnienia płci za pośrednictwem 85 % swoich projektów do 2020 r. Wśród szczególnych osiągnięć należy wymienić inicjatywę UE i ONZ „Spotlight” na rzecz wyeliminowania przemocy ze względu na płeć, na której realizację przeznaczono 500 mln EUR (2017–2019), oraz osiem nowych programów eliminowania przemocy ze względu na płeć w Afryce (220 mln EUR). W ramach Unii dla Śródziemnomorza UE stworzyła system monitorowania postępów w zakresie równouprawnienia płci w krajach południowego sąsiedztwa.

Na poprawie sytuacji w zakresie równouprawnienia płci do 2025 r. gospodarka światowa mogłaby zyskać 10,6 bln EUR¹¹. UE dąży do tego, aby wszyscy obywatele bez względu na płeć mogli realizować swój pełny potencjał, i dlatego wspierała nowe projekty, których celem jest promowanie

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0304&qid=1570515610774&from=EN>

¹¹ <https://www.mckinsey.com/featured-insights/employment-and-growth/how-advancing-womens-equality-can-add-12-trillion-to-global-growth>

zatrudnienia wśród kobiet, ochrona uchodźczyń oraz wsparcie dla kobiet i dziewcząt w regionach dotkniętych konfliktem. Trzy działania w ramach Instrumentu Partnerstwa pomogły zwiększyć zaangażowanie pracodawców we wspieranie równouprawnienia płci. Nowe działania prowadzone w państwach trzecich, wspierane w ramach Instrumentu na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju, promowały również rolę kobiet w działaniach pokojowych.

W ramach realizowanej wspólnie z ONZ inicjatywy „Spotlight” **500 mln EUR** przeznaczono na wyeliminowanie przemocy wobec kobiet i dziewcząt na całym świecie.

#6 Czysta woda i warunki sanitarne

Na naszej planecie zaczyna brakować czystej wody.

Od dziesięcioleci wzrasta zapotrzebowanie na zasoby wodne, do czego przyczynia się m.in. wzrost liczby ludności i uprzemysłowienie.

Corocznie UE przeznacza około 200 mln EUR na poprawę dostępu do bezpiecznej wody pitnej w czasie kryzysów humanitarnych, co czyni ją największym darczyńcą, jeśli chodzi o działania humanitarne w sektorze zasobów wodnych oraz warunków sanitarnych i higienicznych.

W 2018 r. w konkluzjach w sprawie dyplomacji wodnej Rada wezwała instytucje Unii i państwa członkowskie do nadania tej kwestii priorytetowego znaczenia. W odpowiedzi UE zainwestowała w infrastrukturę dla osób najbardziej narażonych na zagrożenia, równocześnie promując zrównoważoną gospodarkę wodną, włączając użytkowników wody do procesu decyzyjnego i wspierając wymianę wiedzy fachowej.

Dzięki wsparciu ze strony UE **723 tys. osób** uzyskało dostęp do czystszej wody lub ulepszonych urządzeń sanitarnych (2018 r.).

#7 Czysta i dostępna energia

Pokonywanie większości wyzwań na świecie, w tym tych związanych z zatrudnieniem, bezpieczeństwem, zmianą klimatu i produkcją żywności, wiąże się z dostępem do energii.

W 2018 r. Unia Afrykańska wspólnie z UE ustanowiły platformę wysokiego szczebla na rzecz inwestycji w dziedzinie zrównoważonej energii na potrzeby rozwoju tego sektora, a UE udzieliła dalszego wsparcia dla Afrykańskiej Inicjatywy na rzecz Energii Odnawialnej (AREI), wnosząc wkład w wysokości 1,5 mld EUR. Celem AREI jest osiągnięcie co najmniej 10 gigawatów nowej, dodatkowej zdolności produkcji energii ze źródeł odnawialnych do 2020 r. i co najmniej 300 gigawatów do 2030 r.

Priorytetami Partnerstwa Wschodniego pozostały: bezpieczeństwo energetyczne i efektywność energetyczna, a w ramach programu EU4Energy przeznaczono 16,7 mln EUR na program zrównoważonych warunków inwestycyjnych i łańcuchów wartości. W ramach inicjatywy wysokiego szczebla na rzecz efektywności energetycznej kontynuowano reformy oraz inwestycje sprzyjające efektywności energetycznej w regionach sąsiadujących i regionach objętych procesem rozszerzenia, a równocześnie realizowano cel

zrównoważonego rozwoju #7, prowadząc działania na rzecz czystej i dostępnej energii w ramach Instrumentu Partnerstwa UE.

Dzięki wsparciu ze strony UE ponad **16,8 mln osób** uzyskało dostęp do energii elektrycznej (łącznie w latach 2014–2018)

#8 Wzrost gospodarczy i godna praca

U podstaw globalnego dobrobytu leżą możliwości podjęcia godnej pracy i zrównoważony wzrost gospodarczy.

W 2018 r. UE przeznaczyła 16,7 mln EUR na program zrównoważonych warunków inwestycyjnych i łańcuchów wartości propagujący włączenie społeczne pod względem finansowym i poprawę otoczenia inwestycyjnego w krajach partnerskich. Ponadto kwotę 19,2 mln EUR przeznaczono na poprawę warunków pracy i norm środowiskowych w przemyśle odzieżowym.

Na Bałkanach Zachodnich UE przyjęła nowe działanie regionalne, przeznaczając 19,8 mln EUR na pomoc partnerom we wdrażaniu krajowych programów reform gospodarczych, rozwój konkurencyjnego sektora prywatnego i wprowadzenie regionalnego obszaru gospodarczego.

W 2018 r. UE wprowadziła zestaw instrumentów w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, aby kształcenie i szkolenie zawodowe były ściślej powiązane z sektorem prywatnym w krajach rozwijających się. UE uruchomiła również inicjatywę wspierającą przedsiębiorczość i upodmiotowienie ekonomiczne kobiet.

Dzięki wsparciu ze strony UE **1,1 mln osób** uzyskało dostęp do usług finansowych (2018 r.).

#9 Innowacyjność, przemysł, infrastruktura

Obecnie ponad połowa ludzi na świecie mieszka w miastach, co sprawia, że transport zbiorowy, odnawialne źródła energii i technologie cyfrowe odgrywają większą rolę niż kiedykolwiek przedtem.

UE nadal przeznaczała środki finansowe na multimodalne korytarze transportowe (trasy tranzytowe obejmujące kilka rodzajów transportu i zapewniające dostęp dla pieszych). W 2018 r. wkład UE w poprawę transportu na potrzeby ludności wiejskiej wyniósł 91 mln EUR. Dzięki temu finansowaniu zdołano pozyskać 688 mln EUR w ramach inwestycji przeznaczonych na tworzenie sieci połączeń w Afryce i modernizację połączeń transportowych na potrzeby ludności wiejskiej.

Wsparcie w ramach partnerstwa AKP–UE uzyskało ponad 350 ośrodków badań naukowych, instytucji szkolnictwa wyższego i partnerów w dziedzinie innowacji. Na Bałkanach Zachodnich zrealizowano pakiet na rzecz jakości sieci połączeń obejmujący 11 projektów w dziedzinie transportu, w ramach których udzielono dotacje na łączną kwotę 190 mln EUR i pozyskano inwestycje o wartości 1 mld EUR dokonane przez partnerskie międzynarodowe instytucje finansowe przy zastosowaniu ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich.

UE uruchomiła **200 mln EUR** na zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych (2018 r.).

#10 Mniej nierówności

Poziom ubóstwa na świecie spada, ale nadal obserwuje się znaczne nierówności, w tym dysproporcje płacowe i nierówny dostęp do usług.

W wielu krajach, szczególnie w krajach rozwijających się, nierówności dochodowe utrzymują się na wysokim poziomie. Kraje, w których te nierówności są największe, według pomiaru na podstawie współczynnika Giniego, znajdują się w Ameryce Łacińskiej i Afryce Subsaharyjskiej. Podjęte działania koncentrowały się na ograniczeniu nierówności dochodowych, zwiększeniu dostępu do zerowych stawek celnych w odniesieniu do wywozu z krajów najsłabiej rozwiniętych i krajów rozwijających się oraz pomocy dla krajów najsłabiej rozwiniętych i małych rozwijających się państw wyspiarskich. Należy jednak zwiększyć tempo zmian, aby rozwiązać problem pogłębiających się różnic w poszczególnych krajach i między nimi¹².

W 2018 r. UE kontynuowała współpracę z krajami partnerskimi w zakresie eliminowania wszelkich form nierówności. Koncentrowano się głównie na udoskonaleniu systemów ochrony socjalnej, wsparciu powszechnego dostępu do wysokiej jakości usług publicznych oraz realizacji polityki przeciwdziałania dyskryminacji i przeprowadzeniu stopniowych reform fiskalnych. Przykładowo na koniec 2018 r. w regionach Rogu Afryki, Jeziora Czad, Afryki Północnej i Sahelu w ramach funduszu powierniczego UE dla Afryki zatwierdzono 187 projektów (o wartości 3,6 mld EUR) ukierunkowanych na poprawę zarządzania migracjami i rozwój społeczno-ekonomiczny.

Dzięki wsparciu ze strony UE **ponad 1 mln** osób skorzystało ze szkoleń zawodowych lub szkoleń z zakresu konkretnych umiejętności (w latach 2013–2018).

#11 Zrównoważone miasta i społeczności

W miastach powstaje 80 % produktu krajowego brutto, ale również 70 % emisji dwutlenku węgla.

Niniejszy cel koncentruje się m.in. na zrównoważonym i przystępnym cenowo mieszkalnictwie i transporcie, ograniczeniu wpływu miast na środowisko, a także zapewnieniu połączeń między miastami i obszarami wiejskimi.

Program partycypacyjny poprawy warunków życia w slumsach stanowi wspólne przedsięwzięcie UE, grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP) i Programu Narodów Zjednoczonych ds. Osiedli Ludzkich. Program przyczyni się do poprawy warunków życia 2 mln osób w 160 miastach. W Tunezji w ramach trzech kolejnych programów UE we współpracy z partnerami pomogła odnowić 180 nieformalnych dzielnic miejskich. Komisja jest również jednym z partnerów, którzy ustanowili Światowe Porozumienie Burmistrzów, dzięki któremu roczne emisje CO₂ mają zostać ograniczone o 1,3 mld ton do 2030 r.

W sprawozdaniu z 2018 r. Komisja podkreśliła konieczność stawienia czoła wyzwaniom wynikającym z urbanizacji, a także wykorzystania związanych z nią możliwości. Komisja opublikowała ponadto zaproszenie do składania wniosków w celu objęcia wsparciem około 20 partnerstw między miastami na rzecz zrównoważonej urbanizacji w krajach partnerskich. Co więcej,

---

¹² <http://www.un.org.pl/cel10>

rozwojowi dyplomacji w zakresie zagadnień klimatycznych i miejskich w ramach agendy miejskiej i porozumienia paryskiego będzie sprzyjał Międzynarodowy program współpracy miejskiej UE.

Dzięki wsparciu ze strony UE **91 państw** opracowywało lub realizowało strategie przeciwdziałania zmianie klimatu lub strategie na wypadek klęsk żywiołowych (2018 r.).

#12 Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

Obywatele chcą mieć pewność, że kupowane przez nich towary i usługi zostały wyprodukowane i są świadczone w odpowiedzialny sposób.

W ramach współpracy z przedsiębiorstwami UE promuje działania państw trzecich na rzecz zrównoważonych praktyk konsumpcyjnych i gospodarki o obiegu zamkniętym oraz działania sektora prywatnego. Wsparcie ze strony UE obejmuje wiele sektorów i łańcuchów wartości, w tym wyroby włókiennicze, minerały, towary rolne, odpady i turystykę.

Propagowanie zrównoważonej konsumpcji stanowi element wszystkich odpowiednich unijnych instrumentów finansowania zewnętrznego. W 2018 r. dzięki wsparciu ze strony UE 6 500 mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstwa stosowało zrównoważone praktyki konsumpcji i produkcji. Takie wsparcie zapewniono w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, w ramach którego sfinansowano m.in. inicjatywy „SWITCH to Green”, Europejskiego Funduszu Rozwoju, Instrumentu Partnerstwa oraz Instrumentu na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju.

Od 2008 r. ze środków programów regionalnych realizowanych w Azji, Afryce i regionie Morza Śródziemnego w ramach inicjatywy „SWITCH to Green” sfinansowano ponad **150 projektów na rzecz ekologicznych przedsiębiorstw** o wartości przekraczającej **250 mln EUR**, co przyczyniło się do poprawy praktyk w około **90 tys. MMŚP** i umożliwiło utrzymanie **350 tys. miejsc pracy**.

#13 Działania w dziedzinie klimatu

Zmiana klimatu to jeden z największych problemów naszych czasów.

UE jest zdecydowana przeznaczać 20 % budżetu na wsparcie działań istotnych z punktu widzenia problematyki zmiany klimatu w latach 2014–2020. Cel ten dotyczy również unijnych działań zewnętrznych. W tym zakresie UE pomogła rozwijającym się krajom partnerskim w wywiązaniu się z zobowiązań wynikających z porozumienia paryskiego przez skoncentrowanie się na łagodzeniu zmiany klimatu i przystosowaniu się do niej.

UE systematycznie uwzględnia kwestie związane ze zmianą klimatu w poszczególnych sektorach w ramach prowadzonej współpracy. Około 55 % wkładu UE w działania w dziedzinie klimatu w latach 2014–2017 wynikało z uwzględnienia takich działań w prowadzonej polityce rolnej, polityce bezpieczeństwa żywnościowego i polityce energetycznej.

Program EU4Climate realizowany w ramach Partnerstwa Wschodniego nadal obejmował wsparcie w rozwoju i wdrażaniu strategii klimatycznych przez partnerów wschodnich, przyczyniając się do redukcji emisji, zwiększenia odporności na zmianę klimatu i realizacji zobowiązań w ramach

porozumienia paryskiego. Według stanu z sierpnia 2019 r. zrealizowano 111 projektów obejmujących swoim zakresem 310 mln beneficjentów Zielonego Funduszu Klimatycznego, który ustanowiono w ramach UNFCCC (Ramowa konwencja ONZ w sprawie zmian klimatu) w celu wsparcia krajów rozwijających się w przeciwdziałaniu zmianie klimatu dzięki praktykom łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej.

Dzięki wsparciu ze strony UE ograniczono emisje gazów cieplarnianych o **18,4 mln** ton (łącznie w latach 2014–2018).

#14 Życie pod wodą

Skutkiem działalności człowieka i jej wpływu na tempo zachodzącej zmiany klimatu jest coraz mniejsza różnorodność biologiczna, zakłócenia typów pogody i wzrost poziomu mórz i oceanów.

W 2018 r. UE przeznaczyła 10 mln EUR na działania w Trójkącie Koralowym w Azji Południowo-Wschodniej. Realizowane tam projekty będą obejmować wsparcie w zakresie zarządzania ekosystemami, przystosowania się do zmiany klimatu oraz rozszerzenia i umocnienia sieci chronionych obszarów morskich oraz zarządzania nią, a także wsparcie zrównoważonego rybołówstwa na małą skalę. Nowy program wsparcia o wartości 35 mln EUR, realizowany wspólnie z państwami AKP, ma na celu ochronę różnorodności biologicznej w krajach rozwijających się i zarządzanie nią. Kwota 17 mln EUR zostanie przeznaczona na pomoc krajom Pacyfiku w opracowaniu programów gospodarowania odpadami i sprostaniu wyzwaniom w zakresie zdrowia, odpadów morskich i różnorodności biologicznej. W regionie Morza Śródziemnego przyjęto program GreenMed III (48 mln EUR) w celu propagowania zasobooszczędności oraz zrównoważonej konsumpcji i produkcji oraz działań związanych z oczyszczaniem.

Dzięki pomocy udzielonej w ramach inicjatyw UE ochroną objęto **2 700 km²** obszarów morskich (2018 r.).

#15 Życie na lądzie

Ludzkość odczuwa poważne konsekwencje alarmującego spadku różnorodności biologicznej, któremu towarzyszy znaczna degradacja ekosystemów lądowych¹³.

W 2018 r. UE nadal realizowała swoje zobowiązania dotyczące zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi i ich zrównoważonego wykorzystania. Realizując plan działań na rzecz egzekwowania prawa, zarządzania i handlu w dziedzinie leśnictwa, UE udzieliła pomocy 24 państwom w zakresie poprawy zrównoważonej gospodarki leśnej, udoskonalenia systemów prawnych, budowania zdolności na szczeblu krajowym i lokalnym, wzmocnienia organizacji społeczeństwa obywatelskiego (szczególnie tych zajmujących się obroną ludów tubylczych) i poprawy sytuacji pod względem przestrzegania przepisów krajowych przez przedstawicieli sektora prywatnego. UE przeznaczyła 43,5 mln EUR na walkę z przestępstwami w dziedzinie leśnictwa i przestępstwami przeciwko dzikiej przyrodzie, a jednocześnie kontynuowała działania mające na celu ochronę różnorodności biologicznej.

¹³ Sprawozdanie Międzyrządowej Platformy Naukowo-Politycznej w sprawie Różnorodności Biologicznej i Funkcjonowania Ekosystemów z 2018 r.

Dzięki inicjatywom UE ochroną objęto ekosystemy o powierzchni prawie **7 mln hektarów** (2018 r.).

#16 Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje

Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje leżą u podstaw przestrzegania praw obywatelskich i bezpieczeństwa obywateli w UE i poza nią.

W 2018 r. UE wprowadziła szereg reform służących obronie zasad dobrych rządów, demokracji, praworządności i praw człowieka w krajach wschodniego i południowego sąsiedztwa. Na Bałkanach Zachodnich wprowadzono środki w celu zwiększenia niezależności sądów i skuteczności systemu sądownictwa oraz umocnienia pozycji instytucji, aby miały one wpływ na zmiany społeczne i rozwijanie współpracy regionalnej.

UE przygotowuje samorządy terytorialne do roli partnerów w zarządzaniu i rozwoju, wspierając demokratyczne uczestnictwo, propagowanie praw człowieka, uczestnictwo kobiet i osób młodych w życiu publicznym oraz wielopoziomową rozliczalność. Za sprawą wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, na którą w 2018 r. przeznaczono kwotę 334,86 mln EUR, UE może odgrywać wiodącą rolę w operacjach utrzymania pokoju, zapobieganiu konfliktom i zwiększaniu bezpieczeństwa międzynarodowego. Polityka ta stanowi integralną część kompleksowej metody zarządzania kryzysowego.

W państwach trzecich kontynuowano wdrażanie ram strategicznych dotyczących reformy sektora bezpieczeństwa z 2016 r. UE zacieśniła związek między działaniami zmierzającymi do reformy administracji publicznej a procesami prawnymi i procesami kształtowania polityki, które są skuteczne i sprzyjają włączeniu społecznemu, oraz zastosowała zintegrowane diagnostyczne ramy decentralizacji w pięciu krajach objętych projektem pilotażowym. Na podstawie tych ram powstanie plan działania na poziomie krajowym przeznaczony dla samorządów terytorialnych.

Ze środków Instrumentu na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju finansuje się działania w zakresie reagowania kryzysowego, zapobiegania konfliktom, budowania pokoju i gotowości na wypadek kryzysu. Zakres stosowania tego instrumentu obejmuje globalne, regionalne i nowo pojawiające się zagrożenia. Działania w ramach Instrumentu na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju kontynuowano w krajach partnerskich na całym świecie, w rejonach konfliktu, na terenach pokonfliktowych i w miejscach, w których widać początki kryzysu.

Dzięki wsparciu ze strony UE pomoc uzyskało **42 tys.** ofiar naruszeń praw człowieka (2018 r.).

#17 Partnerstwa na rzecz celów zrównoważonego rozwoju

UE i jej partnerzy wspólnie dążą do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju.

Osiągnięcie tych celów wymaga współpracy między instytucjami rządowymi (wszystkich szczebli), sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim. Bez udziału samorządów terytorialnych 60 % ze 169 zadań określonych w ramach celów zrównoważonego rozwoju pozostanie niezrealizowane. W myśl wszystkich światowych programów, począwszy od zasad z Pusanu, poprzez Program działań

z Addis Abeby, a skończywszy na porozumieniu paryskim, Komisja uznaje znaczenie tworzenia partnerstw z samorządami terytorialnymi.

Cel 17 dotyczy w szczególności zacieśniania tych partnerstw. W 2018 r. UE i ONZ odnowiły swoje partnerstwo w zakresie pomocy rozwojowej, a Komisja nadal rozwijała indywidualne partnerstwa ukierunkowane na skuteczną współpracę na rzecz rozwoju. Ponadto UE i państwa AKP zaczęły planować dalszą współpracę po roku 2020 z myślą o zawarciu umowy przed końcem 2019 r.

Inicjatywa „Spotlight” zapewnia wsparcie służące wzmocnieniu lokalnych organizacji, które starają się eliminować przemoc ze względu na płeć. UE dąży również do zwiększenia współpracy w zakresie badań naukowych i innowacji, oczekując, że współpraca ta będzie sprzyjała rozwojowi społeczno-ekonomicznemu i wspierała politykę zewnętrzną UE. W 2018 r. główne rozwijające się regiony partnerskie uczestniczyły w projektach współpracy w ramach programu „Horyzont 2020” ponad 225 razy¹⁴, zaś wsparcie ze strony UE wyniosło 33 mln EUR.

UE udzieliła pomocy 98 krajom w zakresie mobilizacji dochodów, poprawy zarządzania finansami publicznymi i zwiększenia przejrzystości budżetowej (2018 r.).

---

¹⁴ Dane obejmują Afrykę, Amerykę Środkową i Łacińską oraz Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN).